

ATT ARBETA MED FRÅGOR OM HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK I SKOLAN

ISSIS MELIN

HRV SAKKUNNIG &
BETEENDEVETARE

HEDERSUPPDRAAG@GMAIL.COM

2025 09-18

EN VIKTIG ARENA FÖR BARN OCH UNGA

- Skolan är en väldigt viktig arena för alla elever. För utsatta elever är det många gånger den enda plats där de kan vara fria från våld och förtryck och har en möjlighet att möta personer utanför familjenätverket.
- Skolan är platsen eleverna får kunskap om världen och sina rättigheter. Skola erbjuder elever också möjlighet att utveckla och forma en egen identitet som inte nödvändigtvis stämmer överens med familjens normer och värderingar.

HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

- Heder är en del av en traditionell familjeideologi som bestämmer villkor för främst flickor och kvinnors sexualitet och familjeroll.... (FN: 1999)
- Föreställningar om flickors oskuld och gifta kvinnors kyskhet
- Flickors , pojkars, kvinnors och mäns faktiska/påstådda beteende påverkar familjens rykte och anseende
- Att våld och förtryck ofta är planerat och både utövas och godkänns av familjen/släkten
- Val av partner är familjens/släktens angelägenhet oavsett ålder/kön
- Det finns samband till barnäktenskap och tvångsäktenskap, gäller för båda könen
- Könssstympling av flickor och kvinnor är det tydligaste tecken på att det finns hedersnormer i familjen, ej samma som manlig omskärelse!
- Kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors, pojkar och mäns liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa.
- I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld

SÄRSKILT UTSATTA GRUPPER I HRV KONTEXT

Hbtq-personers sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck betraktas som ett hot mot familjens heder. Hbtq-personer kan utsättas för samma typ av hedersrelaterat våld och förtryck som andra unga men specifikt förekommer även s.k. omvändelseförsök..

Personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat våld eller annat förtryck är en annan sårbar målgrupp eftersom dessa ofta står i en särskilt tydlig beroendeställning till gärningsmannen eller gärningsmännen och har andra referensramar.

”NYA” SKRIVELSER I LÄROPLANEN SKOLANS VÄRDEGRUND OCH UPPDRAG FÖRSTÅELSE OCH MEDMÄNSKLIGHET

Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser

- Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga att förstå andra. Skolan ska präglas av öppenhet och respekt för alla. Ingen ska i skolan utsättas för kränkande behandling på grund av samband med kön, etnisk tillhörighet, utseende, funktionsförmåga, uppfattning, könsöverskridande förhållanden, förtryck, sexuell läggning, ålder eller annan kännetecken. Skolansnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas.

ARBETET UTIFRÅN LÄROPLAN OCH SKOLLAGEN (2010:800)

Respekt för mänskliga rättigheter.

Var och en som verkar inom förskolan och skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde.

Människolivets okränkbarhet.

Individens frihet och integritet.

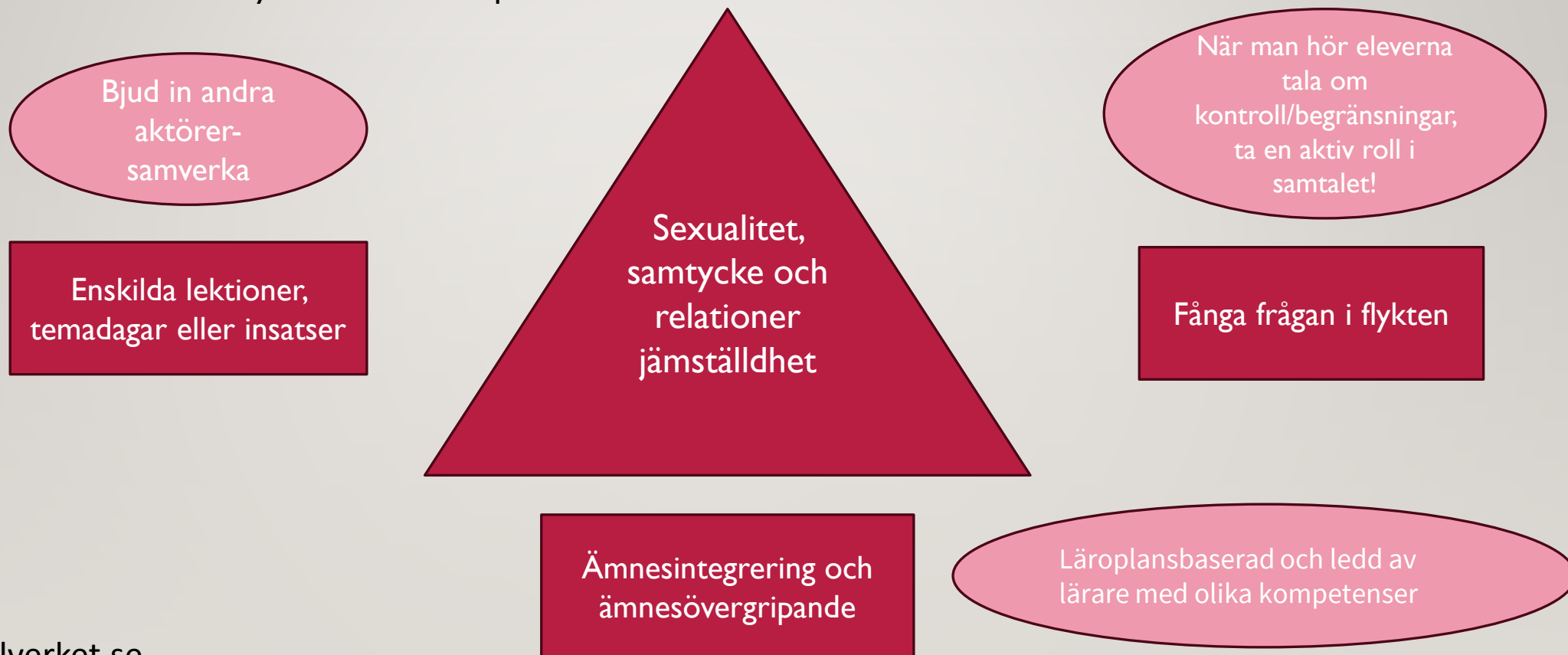
Alla människors lika värde.

Främja jämställdhet mellan kvinnor och män, pojkar och flickor.

Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.

UNDERVISNINGEN OM SEXUALITET, SAMTYCKE OCH RELATIONER BESTÅR AV TRE DELAR

Alla delarna bidrar till helhetssynen inom kunskapsområdet

Källa: skolverket.se

ÅRSKURS F-3:

Fokus på trygghet, rättigheter och relationer

I de tidiga skolåren handlar undervisningen inte om att direkt tala om hedersförtryck, utan att **bygga en grund** för barns förståelse av:

- **Rätt till sin kropp och sina känslor**
- **Trygga relationer och samtycke**
- **Att alla är lika mycket värda**, oavsett kön, bakgrund eller familjens normer

Detta sker genom samtal, berättelser, lekar och övningar som stärker barnens självkänsla och förmåga att uttrycka sig.

SYFTE I UNDERVISNINGEN FÖR MELLANSTADIET

I årskurs 4–6 kan elever börja förstå mer komplexa sociala normer och strukturer. Undervisningen bör därför:

Stärka elevernas rätt till kroppslig integritet och självbestämmande

---

Synliggöra normer kring kön, sexualitet och heder

Skapa utrymme för reflektion och diskussion om frihet, val och påverkan från familj och omgivning

---

Innehåll och arbetssätt:

Diskussioner om rättigheter och jämställdhet (t.ex. genom värdegrundsarbete och samhällskunskap)

Berättelser och fallbeskrivningar som belyser hedersnormer och barns utsatthet

---

UNDERVISNINGEN I HÖGSTADIET

I högstadiet är eleverna ofta mer medvetna om sociala normer, rättigheter och relationer. Undervisningen bör därför:

- **Synliggöra och problematisera hedersnormer**
- **Stärka elevernas kunskap om mänskliga rättigheter, jämställdhet och samtycke**
- **Skapa utrymme för reflektion kring frihet, kontroll och självbestämmande**

Undervisningsinnehåll

Undervisningen kan inkludera:

Tematiska arbeten om könsroller, sexualitet, relationer och heder

Fallbeskrivningar från verkligheten som belyser hedersförtryck

Diskussionsövningar som "Heta stolen",

Informationsfilmer om könsstämpning, tvångsäktenskap och hedersnormer

Litteraturstudier, t.ex. boken mäns heder...

FLER EXEMPEL

- **Musik**
  - **Analysera texter** i låtar som handlar om frihet, identitet, kärlek och motstånd mot förtryck.
  - **Skapa egna låtar eller ljudberättelser** där elever får uttrycka känslor, drömmar och rättigheter.
  - **Diskutera musikens roll** i olika kulturer – både som uttryck för traditioner och som motstånd mot normer.
  - **Lyfta röster från minoriteter och kvinnor** inom musikhistorien.
- **Slöjd (textil och trä/metall)**
  - **Utforska kläder och symboler** kopplade till identitet, kön och kultur – t.ex. smycken, färger.
  - **Skapa fritt utifrån egna idéer** för att stärka självbestämmande och kreativitet.
  - **Diskutera normer kring kön och klädval** – varför väljer vissa elever textil och andra trä/metall?
  - **Arbeta med teman som frihet, trygghet och självuttryck** i designprojekt.

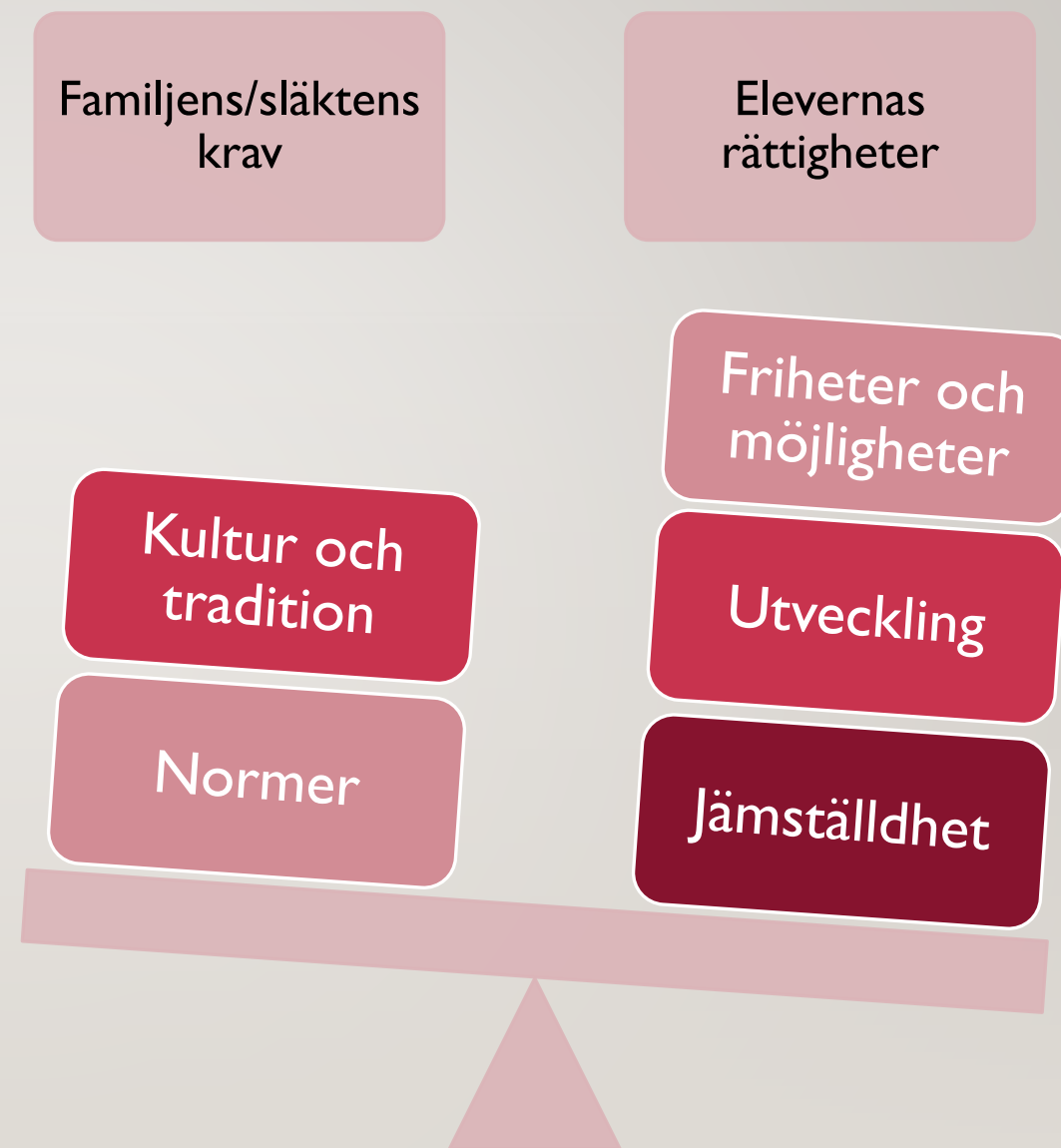
-
- 🏃 **Idrott**
  - **Främja kroppslig integritet och samtycke** – t.ex. genom samtal om gränser i fysisk kontakt.
  - **Skapa trygghet i omklädningsrum** och vara uppmärksam på elever som undviker vissa aktiviteter.
  - **Diskutera könsnormer och klädsel** – varför är vissa kläder eller aktiviteter känsliga?
  - **Lyfta vikten av rörelseglädje och hälsa** som en rättighet för alla, oavsett kön eller bakgrund.

- ➡ **Matematik**
- **Använd statistik** för att synliggöra ojämlikhet – t.ex. könsfördelning i utbildning, våldsutsatthet.
- **Arbeta med diagram och siffror** kring mänskliga rättigheter, migration, utbildning globalt.
- **Diskutera representation** – t.ex. vilka som syns i matematikens historia.
- **Skapa uppgifter med verklighetsanknytning** som kopplar till samhällsfrågor och rättvisa.

ELEVERS RÄTTIGHETER SKA STÅ I CENTRUM I SKOLANS ARBETE

Rättigheter gäller alla elever

HUR KAN MAN UPPTÄCKA UTSATTHET BLAND ELEVERNA?

Övervakning och kontroll
av syskon eller andra
familjemedlemmar.

Olika villkor för syskons
deltagande i sociala
sammanhang.

Olika kläd- och
beteendekoder i och
utanför skolan.

Rigid kontroll av fritiden,
t.ex. att eleven inte får
delta i aktiviteter utanför
skolan, får inte delta vid
skolresor.

Få eller inga
kamratkontakter utanför
skolan.

Önskemål hemifrån om
undantag från viss
undervisning, t.ex. musik,
idrott, biologi, livskunskap
m.m.

Återkommande frånvaro
och skolk.

Försämrade studieresultat
och
koncentrationssvårigheter.

VILKA FRÅGOR SKA DU BÖRJAR MED?

- Vad vill du göra som du **inte** får?
- Vad **måste** du göra som du inte vill?
- Vad tror du skulle hända om du gick emot familjens/släktens regler?
- Varför får du inte göra vissa saker?
- Varför måste du göra vissa saker?

RUTINER VID MISSTANKE OM HEDERSRELATERAT VÅLD

Varje skola eller skolenhet bör ha rutiner och handlingsplaner för hantering av HRV ärenden som del i likabehandlingsarbetet

- Ta elevens information på stort allvar och ge känslomässigt stöd.
- Ta hjälp och stöd av elevens mentor och elevhälsan
- Bedöm skaderisken med att involvera vårdnadshavarna. *(vid misstanke om våld kontakta socialtjänsten först)*
- Rådfråga socialtjänst eller med HRV sakkunnig
- Gör anmälan till socialtjänst och eventuellt polisen. Anmälan bör göras skriftligt. Skriv att din oro handlar om hedersförtryck och våld
- Dokumentera allt rörande eleven. Detta blir till hjälp för fortsatt arbete.

SAMVERKAN ÄR AVGÖRANDE

Skolan har ansvar för att se, uppmärksamma och anmäla.

Socialtjänsten har ansvar för att utreda och ge stöd och skydd.

Hälso- och sjukvården har ansvar att vid behov anmäla och ge vård.

Polis och åklagare har ansvar för att utreda brott.

Enheten för konsulära och civilrättsliga ärenden- UD

TIPS PÅ MATERIAL...

LÄRARHANDLEDNING TILL INFORMATIONSFILMEN

DET ÄR MITT LIV... -OM VÅLD MOT BARN SOM INTE FÅR BESTÄMMA ÖVER SITT EGET LIV

TIPS PÅ FORTSATT KUNSKAPSUTVECKLING INOM ÄMNET

- Digital kurs för dig som arbetar inom grundskolan
<https://www.skolporten.se/digitala-kurser/arbeta-mot-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-i-skolan/>
- I hederns skugga- De unga männens perspektiv (Dilek Baladiz)
- Barnens liv går inte i repris – Melissa Delir
- Mäns heder (Devin Rexvid)
- Om att överleva : ett vittnesmål om hedersvåld och förtryck (Ahmad Mahmoud)
- Mellan Klan och stat: Somalier i Sverige (Per Brinkemo)
- Vem har sagt något om kärlek? : att bryta sig fri från hedersförtryck (Elaf Ali)
- Det är mitt liv
<https://www.hedersfortryck.se/publikationer/det-ar-mitt-liv-lararhandledning/>

TACK FÖR ATT NI LYSSNADE!

hedersuppdrag@gmail.com